

**ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

**КОЛОМИЙСЬКИЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

**ТВОРЧА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ
«ГІРСЬКА ШКОЛА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ»**

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Коломийський навчально-науковий інститут
Кафедра педагогіки і психології
Творча навчально-наукова лабораторія
«Гірська школа Українських Карпат»
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти
Навчально-наукова лабораторія
«Теорія і практика розвитку Нової української школи»

Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи

збірник наукових праць

Івано-Франківськ
«НАІР»
2021

УДК 372.4:37.014.3

А 43

Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи: зб. наукових праць / укл. Поясик О.І., Слипаник О. В., Ковальчук М.П. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 228 с.

ISBN 978-617-8011-01-7

У збірнику представлено матеріали з проблем історичних, філософських та методологічних питань сучасної педагогіки, соціально-психологічних аспектів становлення та розвитку особистості молодшого школяра, актуальних проблем інклюзії в умовах реформування початкової школи, модернізації початкової школи в етнокультурному контексті.

У його основу увійшли матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи» (м. Коломия, 22 грудня 2020 р.).

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам, педагогам-практикам та всім зацікавленим реформами освітньої галузі.

Редакційна колегія:

Кіт Г. Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Лаппо В.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Михайлишин Г. Й. – доктор філософських наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Романюк С. З. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти та навчально-наукової лабораторії «Теорія і практика розвитку Нової української школи» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Тернопільська В. І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та технології соціальної роботи Інституту соціальної роботи та управління НПУ імені М. П. Драгоманова

Червінська І. Б. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.

Рекомендовано до друку Вченою радою Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 3 від 24 грудня 2020 р.)

ISBN 978-617-8011-01-7

© Коломийський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Качмар О. В.

ФОРМУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЕСТЕТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ..... 187

Маковійчук О. В., Шульга А. В.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТРУДОВОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ..... 191

Мафтин Л. В.

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ДИДАКТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СУЧАСНОЇ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ..... 195

Слипанюк О. В., Марчук М. В.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК SOFTSKILLSУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ
СВІТ» 198

Сойчук Р. Л.

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У
КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ СЬОГОДЕННЯ 204

Федюк Ю. І.

УНІКАЛЬНІСТЬ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ
ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА..... 208

Червінська І. Б.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕЛЮВАННЯ
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ГІРСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ
РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» 212

Ланно В. В.

Lanno V.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF INTEGRATION OF CALENDAR
RITUALISM IN PRIMARY SCHOOL..... 218

Матусяк Л.

Matusiak Ł.

ROMA PUPIL IN POLISH SCHOOLS 221

Маковійчук О. В.

*кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки та методики
початкової освіти Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича,*

Шульга А. В.

*кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки та методики
початкової освіти Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТРУДОВОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Оскільки виховання та формування всебічно розвинутої, духовно багаті особистості є актуальним завжди, тому і не дивно, що в останні роки зростає увага до проблем естетичного виховання особистості, яке найбільш сприятливо формується в сензитивному періоду – молодшому шкільному віці. Важливого значення у формуванні естетичних почуттів молодших школярів набуває трудове навчання, що спирається на традиції та основи українського декоративно-ужиткового мистецтва, яке виникло внаслідок поєднання естетичного світобачення трудової діяльності.

Трудове виховання завжди тісно пов'язане з естетичним, адже естетичне ставлення до дійсності включає в себе не тільки естетичні переживання, смаки тощо, а й естетичну діяльність і насамперед естетику праці.

Школа потребує науково обґрунтованих рекомендацій щодо організації уроків художньо-технологічного циклу, в розробці різноманітних форм і методів даного процесу, що сприятиме взаємозв'язку естетичного та трудового виховання молодших школярів. Про актуальність цієї проблеми свідчить увага до неї основоположників нашої педагогіки (С. Т. Шацького, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського та ін.), в працях яких знайшли відображення деякі теоретичні питання з проблем трудового, естетичного та художнього виховання школярів. Проблема взаємозв'язку уроків трудового навчання та образотворчого мистецтва присвячені пояснювальні записки програм В.С. Кузіна, Б.М. Неменського, М.М. Ростовцева, Б.П. Юсова та ін. В них особливе місце займають питання розвитку художнього смаку учнів, розширення естетичного світогляду, але недостатня увага приділяється формам і методам його взаємозв'язку з практичної, трудовою діяльністю учнів.

Естетичне та трудове виховання молодших школярів в початковій школі реалізується через «Технологічну» та «Мистецьку» освітні галузі, які представлені шкільними навчальними предметами «Образотворче мистецтво» та «Дизайн та технології». Для цих галузей мета є дещо спорідненою: формування компетентностей в галузі техніки і технологій, культурної та інших ключових компетентностей, здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без заподіяння йому шкоди, до використання технологій для власної самореалізації, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, культурного і національного самовираження. поваги до національної та світової мистецької спадщини. Відповідно до визначених цілей, молодший школяр повинен володіти компетенціями: втілює творчий задум у готовий виріб; виявляє художньо-образне, асоціативне еміслення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче та інші види мистецтва, пізнає мистецтво, інтерпретує художні образи, набуваючи емоційно-чуттєвого досвіду, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва, дбає про власний побут, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його оточує; ефективно використовує природні матеріали, дбаючи про навколишній світ; пізнає себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво, практикує і творчо застосовує традиційні та сучасні ремесла [2].

Значення уроків «технологій» для естетичного розвитку молодших школярів зростає при їх органічному взаємозв'язку з уроками з образотворчого мистецтва. Саме на уроках образотворчого мистецтва школярі отримують перше уявлення про основи кольорознавства, композиції, опановують секрети змішування фарб, отримання потрібного тону, вчаться поєднувати кольори за контрастом і нюансом, знайомляться з поняттям холодних, теплих кольорів. Однак ці знання та вміння рідко використовуються на уроках технологій, однак саме в предметній діяльності, яка є типовою для процесу трудового навчання, всі ці знання набувають прикладний характер, а тому успішніше засвоюються.

У дослідженні Н.С. Казьмірчук, Р.О. Поліхун виділено недоліки поєднання трудового та естетичного виховання в сучасній початковій школі, які зумовлені звуженим розумінням завдань трудового виховання дітей:

- естетика та праця надзвичайно відірвані одна від одної;
- вузька орієнтація трудового навчання дітей на формування конкретних трудових навичок;
- відсутність орієнтирів сучасної шкільної практики на духовне

мотивування дитячої праці;

- ігнорування художньо-естетичних компонентів розвитку трудової активності дітей;

- використання переважно репродуктивних завдань, відсутність вправ дослідницького-пошукового та творчого характеру;

- відсутність системи трудових доручень;

- недосконалість позакласної роботи з трудового та естетичного виховання (одноманітність форм або взагалі їх відсутність);

- бар'єр між школою та батьками у процесі трудового та естетичного виховання учнів[3].

Відповідно до зазначених недоліків, вчені виділяють два шляхи реалізації взаємозв'язку естетичного і трудового виховання молодших школярів: 1) удосконалення методики проведення уроків «Дизайн та технології» в початковій школі за рахунок: естетизація процесу праці, наповнення «технологічного» змісту завданнями, які мають декоративно-прикладний характер; орієнтування результатів праці на естетичний критерій; врахування художньо-естетичних компонентів розвитку трудової активності дітей; урізноманітнення технологій; індивідуалізація трудових знань; 2) посилення взаємозв'язків трудового та естетичного виховання молодших школярів у процесі позакласної роботи за рахунок урізноманітнення форм і методів виховної роботи (бесід, конкурсів, гуртків) [3].

Серед педагогічних умов, що підвищують ефективність здійснення зв'язку навчальних дисциплін художньо-графічного циклу з виробничим оточенням в естетичному і трудовому вихованні школярів А. Я. Яковлев виділяє: забезпечення активної взаємодії навчального матеріалу дисциплін художньо-графічного циклу з виробничим оточенням школи в освітньому процесі; цілеспрямований розвиток творчого підходу при виконанні навчальних завдань; акцентування уваги учнів до національно-художньої спадщини народів, до переносу знань з навчальних предметів в різні практичні ситуації на виробництві та в побуті; емоційна регуляція художньо-творчої діяльності учнів в навчальний та позанавчальний час; відповідна кваліфікація і майстерність вчителя; визначення змісту, способів і засобів ефективної співпраці школи і виробничих підприємств із трудового і естетичного виховання учнів [5].

Взаємозв'язок естетичної та трудової діяльності сприятливо впливає на духовний розвиток школярів, розвиток дбайливого ставлення до природи, результати своєї праці та праці інших людей, дбайливого ставлення до народних традицій: прагнення їх зберігати і продовжувати. Закладені в

молодшому шкільному віці старанність і акуратність у виконанні будь-якої роботи, прагнення до якісних результатів праці, сформують здатність підходити до явищ дійсності з естетичною мірою [1].

Отже, завдання естетичного виховання полягає не лише в тому, щоб навчити сприймати красу й переживати її, але й сформувати дійове ставлення до дійсності, прагнення перетворювати її на основі краси. Особливого значення у такому разі набуває формування естетичних почуттів молодших школярів у процесі трудової діяльності як необхідної умови естетичного сприйняття навколишнього світу та його перебудови за законами краси.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні та розробці шляхів ефективного взаємозв'язку естетичного та трудового виховання молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Бутковский В. П. Взаимосвязь трудового и эстетического воспитания в общественно полезной деятельности учащихся начальных классов средствами изобразительного искусства : автореферат дис. кандидата педагогических наук : 13.00.01 / Ин-т общего образования. Москва, 1995. 20 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Казьмірчук, Н. С., Казьмирчук, Н. С. Трудове навчання у контексті гуманітарно-освітнього процесу. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук.пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 2012. 102-108.
4. Марущак, О. В., Романенко, Т. М., Романенко, Т. Н., Шевченко, М. О., Шевченко, М. А. Декоративно-ужиткове мистецтво як елемент підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до естетичного виховання учнівської молоді. Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля». 2018. 204-207.
5. Яковлев А. В. Реализация связей дисциплин художественно-графического цикла с производственным окружением в эстетическом и трудовом воспитании учащихся сельской школы: автореферат дис. кандидата педагогических наук : 13.00.01. Чебоксары. 2003.